

Rendhagyó fizikaórák az ATOMKI-ban

1995 március 6–11

1. A sugárvédelem alapelemei (Dajkó Gábor)

A sugárzások fajtái, kölcsönhatásuk az anyaggal. A radioaktív sugárzások elleni védelem gyakorlati megoldásai, különös tekintettel az ATOMKI-ban működő ciklotronra.

2. Nukleáris szűrők (Dajkó Gábor)

A nukleáris szűrők fogalma, fizikai alapok. Előállítási technológia: besugárzás, érzékenyítés, maratás, a fóliák ellenőrzése. Nukleáris szűrők alkalmazásai.

3. Földtani kormeghatározás tömegspektrometriai eszközökkel (Svingor Éva)

Vulkáni és magmás eredetű kőzetek nem tartalmaznak kormeghatározásra alkalmas ősmaradványokat. Ilyen kőzetek esetén radiometrikus kormeghatározások végezhetők. Az intézetben a Rb/Sr és a K/Ar módszert alkalmazzák. A módszerekről, azok alkalmazási lehetőségeiről és korlátairól ad az óra rövid áttekintést.

4. Egzotikus nukleáris detektorok (Kalinka Gábor)

Ionizációs detektorok készítése különleges anyagokból, vagy a szokásostól eltérő technológiával. Kalorimetrikus detektorok, szupravezető detektorok.

5. Modern magfizikai detektorrendszerek (Nyakó Barna, Kalinka Gábor)

Sugárzások és anyag kölcsönhatása. Egyes gamma- és töltött részecske detektorok működési elve. Nagytisztaságú Ge gamma-detektor és gamma- valamint töltött részecskék detektálására alkalmas CsI scintillációs detektorok bemutatása. Magreakciókban keletkező protonokat, α -részecskéket és gamma fotonokat egymástól megkülönböztető detektor bemutatása. Több detektoros összetett detektorrendszerek ismertetése.

6. A ciklotron és alkalmazásai (Ditrói Ferenc, Szelecsényi Ferenc)

A ciklotronok működési elve. A ciklotronok alkalmazása alapkutatói célokra. Gyakorlati feladatok megoldása ciklotron nyalábokon: anyagvizsgálat, izotóptermelés, terápiás besugárzások, stb. Az ATOMKI ciklotron laboratóriumának megtekintése.

7. Röntgenemissziós analitika (REA) orvosi biológiai alkalmazásai (Bacsó József)

A REA elve, sajátosságai, alkalmazása az orvosi biológiai kutatásokban: Pb és Ca meghatározása hajban, a haj Ca-tartalma és a szívinfarktus kapcsolata, Ca anyagcsere zavarok jelzése. Korreláció a haj és egyes szervek nyomelemei között.

8. Gyorsítóra alkalmazott nyomelem meghatározási módszerek (Kiss Ildikó)

A Van de Graaff típusú elektrostatikus gyorsító bemutatása és az azon végzett vizsgálatok rövid ismertetése. Részletesebb tájékoztatás a gyakorlati alkalmazásokról a környezetvédelemben (pl. levegőszennyezettség mérése), a biológiában és más területeken. Régészeti minták analízise.

9. Radioaktív szennyezettség a múltban és napjainkban (Hertelendi Ede)

Az előadás a légköri nukleáris fegyverkísérletek, a különböző reaktorbalesetek, valamint az atomerőművek és reprocesszáló telepek üzemi radioaktív szennyezését mutatja be.

10. A horvátországi tengerpart vízkészleteiről (Hertelendi Ede)

Az adriai szigetvilág egyik legszebb részének, a Cres-Losinj szigetcsoportnak vízellátását egyetlen karsztvíztó, a Vrana tó biztosítja. Mivel ennek a tónak a vízszintje az elmúlt 5 évben csökkenő tendenciát mutat, veszélybe került a szigetcsoport vízellátása. Izotópanalitikai eszközökkel kimutattuk, hogy a tó vízutánpótlása a helyi csapadék függvénye és a tónak nincs kapcsolata a Rijekai-medence karsztszisztemjével. Az egész adriai tengerpart vízellátásában alapvető jelentősége van a karsztvíz-tározóknak és annak, hogy ezekből milyen mennyiségű vizet lehet kiemelni. Az előadás ezekkel kapcsolatos kutatási kérdésekről szól.

11. Proton mikroszkóp (Rajta István)

Az ATOMKI Van de Graaff típusú elektrosztatikus gyorsítóján egy új kísérleti berendezés készül. Működésében egy optikai mikroszkóphoz hasonlít, de segítségével nem csak a minta képe vizsgálható, hanem úgynevezett elemterképek is nyerhetők, tehát látható az egyes kémiai elemek térbeli elhelyezkedése is. Az óra során a mérések elvének ismertetése mellett meg lehet tekinteni magát a kísérleti berendezést és a Van de Graaff gyorsítót is.

12. Radioaktivitás a környezetünkben (Hakl József)

A környezetünkben lévő radioaktív elemek; a természetes radioaktivitás kockázati tényezője. Természetes radioaktív elemek mint nyomjelzők. Radon mérése nyomdetektorokkal lakásokban és geológiai környezetben (barlangokban).

13. Magfizikai kísérletek (Krasznahorkay Attila)

A magfizikai kísérletek tipikus témái. A magfizikai kutatás céljai és módszerei. Kísérleti berendezések ismertetése és megtekintése.

14. Alacsony hőmérsékletek fizikája (Halász Gábor)

Különböző gázok cseppfolyósítása, cseppfolyós gázok tulajdonságai. Az abszolút nulla fok megközelítésének módszerei és az ezen a hőmérsékleten fellépő fizikai jelenségek: szupravezetés, szuperfolyékonyság. Magas hőmérsékletű szupravezetők.

15. Newton és Kepler törvényeivel a kvantumfizika nyomában (Tökési Károly)

Exotikus atomok és ionok ütközéseinek vizsgálata klasszikus módszerekkel, avagy az atomok mint parányi naprendszerek. Érdekes ütközési rendszerek (proton-pozitronium, anyag; antianyag-atom) kölcsönhatásaiban létrejött folyamatok modellezése IBM XT/AT számítógépekkel. Számítógépes modellkísérletek a részecskék pályáinak meghatározására (pl.: merre repül a hidrogénatom "piros" elektronja, ha "kék" elektron a bombázó részecske?)

Jelentkezés

február 27 és március 3 között Takács Sándornál

MTA Atommagkutató Intézete

Debrecen, Bem-tér 18/c sz.

Telefon: 417-266